

6. Hodnocení žáků a autoevaluace školy

6.1. Úvod do problematiky hodnocení žáků a autoevaluace školy

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. K tomu směřují všechny cíle základního vzdělávání. Klíčové kompetence představují soubor znalostí, dovedností, návyků a postojů, které jsou využitelné v různých činnostech i situacích a jsou klíčem k úspěšnosti v celoživotním učení, v zájmové činnosti, v pracovním i osobním životě. Z toho vyplývá potřeba vybavit pro další život každého žáka souborem klíčových kompetencí.

Podstatou objektivního hodnocení úspěšnosti vzdělávání ve škole tedy nebude hodnocení úspěšnosti dosažení obecných vzdělávacích cílů a úspěšnost vybavení žáka souborem klíčových kompetencí, ale hodnocení úspěšnosti dosažení těch cílů a hodnocení úspěšnosti vybavení žáka těmi kompetencemi, které ve svém souhrnu ke klíčovým kompetencím vedou. Struktura ŠVP umožňuje zaměřit se při evaluaci na očekávané kompetence jednotlivých vzdělávacích oblastí, očekávané výstupy vzdělávacích oblastí a na dílčí kompetence (konkrétní aktivní dovednosti), které tvoří vzdělávací výstup vztahený ke konkrétnímu učivu v jednotlivém ročníku a v jednotlivém vyučovacím předmětu. Tyto dílčí kompetence jsou nastaveny tak, aby ve svém souhrnu naplňovaly očekávané kompetence vzdělávacích oblastí a směřovaly tak k očekávanému efektu, tj. vybavit žáka souborem znalostí, dovedností, návyků a postojů – tedy ke klíčovým kompetencím. U každého očekávaného výstupu podle RVP ZV je konkrétní školní výstup a použité učivo. Prioritním úkolem pro ověřování a případnou korekci ŠVP je zjišťování, zda jsou tyto dílčí kompetence správně nastaveny. Hlavním předmětem hodnocení úspěšnosti žáka v procesu vzdělávání je hodnocení těchto konkrétních školních výstupů.

6.2. Pravidla pro hodnocení žáků

Klíčovou roli mezi všemi evaluačními činnostmi zaujímá ve ŠVP hodnocení a klasifikace žáka učitelem. Přímo v průběhu výchovně vzdělávacího procesu (a souhrnně za určité vzdělávací období) poskytuje učitel žákovi nezbytnou zpětnou vazbu a pravdivý obraz o tom, s jakým úspěchem se mu daří dosahovat dílčích i očekávaných kompetencí.

Hlavním účelem hodnocení a klasifikace je motivovat žáka (s ohledem na jeho individuální možnosti, schopnosti, vlohy a vlastnosti) a poskytnout mu nezbytnou zpětnou vazbu. Pro další rozvoj každé osobnosti je žádoucí, aby si kvalitní zpětnou vazbu dovedli žáci brzy vytvářet sami a naučili se vlastnímu kritickému sebehodnocení a hodnocení svých spolužáků. Pro tyto evaluační formy by měl každý vyučující vytvářet dostatečný prostor vždy a všude, kde je to možné.

Základem formálního hodnocení žáka je tradiční pětistupňová klasifikace. Vyučující je při klasifikaci povinen dodržovat platné právní předpisy a vnitřní klasifikační řád.

Všeobecná pravidla pro hodnocení žáka:

- Cílem a základem každého hodnocení je poskytnout žákovi zpětnou vazbu, tj. co se naučil, zvládnul, v čem se zlepšil, v čem chybje.
- Hodnocení žáka vychází z posouzení míry dosažených očekávaných výstupů formulovaných v učebních osnovách jednotlivých předmětů školního vzdělávacího programu.
- Hodnocení by mělo být pozitivní a pro žáky motivující.
- Je důležité si uvědomovat, že při hodnocení se nehodnotí osoba žáka, ale konkrétní ověřovaný problém.
- Důležité je uplatňovat přiměřenou náročnost a pedagogický takt.
- Soustředíme se na individuální pokrok každého žáka (nesmí docházet ke srovnávání žáků se spolužáky a rozdělování na úspěšné a neúspěšné).
- Každému hodnocení musí předcházet jasné a srozumitelné seznámení žáka s cíli vzdělávání a s kritérii, které k nim náleží.
- Písemné práce většího rozsahu jsou včas oznámeny, aby žáci měli dostatek času se na ně připravit.
- Pro přípravu na souhrnnější písemné práce je vhodné využívat kooperativní vyučování.
- Významným prvkem procesu učení je práce s chybou. Žáci mají právo dělat chyby – chyba je příležitostí ke zlepšování. Po dohodě s vyučujícím má žák možnost si své neúspěchy opravit.
- Sebehodnocení žáka je nejen nedílnou součástí procesu hodnocení, ale je současně považováno za jednu z významných kompetencí, kterou chceme žáky naučit, proto je cíleně k sebehodnocení vedeme.
- Ačkoliv závěrečné rozhodnutí o známce je na vyučujícím, děti se od začátku přibírají k diskusi o známce, aby jim byla jasná hodnotící kritéria a dále se posilovala jejich dovednost sebehodnocení.
- Ke sledování pokroku používáme portfolio žáka.
- Je-li žák zkoušen před třídou, ostatní žáci spolupracují, popřípadě plní zadanou práci.
- Skupinová práce se většinou nehodnotí známkou.
- U průběžného hodnocení používáme různé formy (klasifikace, bodové hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení žáků apod.).
- Učitel promítá do klasifikace a hodnocení úroveň dosažených vědomostí a dovedností, postup, práci s informacemi, úroveň komunikace, tvořivost, snahu a aktivitu žáka.
- Hodnocení je jednoznačné, srozumitelné a srovnatelné s předem stanovenými kritérii.
- Na konci pololetí hodnotíme žáky známkou.
- Zámka z vyučovacího předmětu nezahrnuje hodnocení žákova chování.
- Rozhodování o výsledné známce za klasifikační období nemůže zásadně ovlivňovat jedna práce žáka.
- Uvedená základní východiska pro hodnocení a klasifikaci jsou závazná pro všechny vyučující.
- Obecná pravidla pro hodnocení jsou součástí ŠVP, podrobněji je hodnocení součástí školního řádu.

6.3. Kritéria pro hodnocení žáků

Stupeň 1 (výborný)

Žák dosahuje konkretizovaných výstupů, očekávaných kompetencí, klíčových kompetencí a cílů základního vzdělávání (dále jen stanovených výstupů) v určeném (nebo kratším) čase, s výrazným podílem samostatné práce a jen s minimální pomocí učitele. Projevuje výrazný zájem o výuku a o pozitivní rozvíjení své osobnosti. Rádě se na výuku připravuje a vzorně plní zadané úkoly. Při výuce plně využívá svých schopností, možností a rezerv.

Stupeň 2 (chvalitebný)

Žák dosahuje stanovených výstupů v určeném čase, jen s malou pomocí učitele. Pravidelně projevuje schopnost samostatně pracovat. Projevuje zřetelný zájem o výuku a o rozvíjení své osobnosti. Jeho příprava na výuku a plnění zadaných úkolů vykazují drobné nedostatky. Při výuce se snaží plně využívat svých schopností, možností a rezerv.

Stupeň 3 (dobrý)

Žák dosahuje stanovených výstupů, ale v delším než určeném čase a s výraznou pomocí učitele. Schopnost samostatně pracovat projevuje jen částečně. Projevuje částečný zájem o výuku a rozvíjení své osobnosti. Jeho příprava na výuku a plnění zadaných úkolů často vykazují výraznější nedostatky. Svých schopností, možností a rezerv využívá při výuce jen částečně a vykazuje jen malou snahu o zlepšení tohoto stavu.

Stupeň 4 (dostatečný)

Žák dosahuje jen některých stanovených výstupů i přes výraznou pomoc učitele a za mnohem delší než určený čas. Schopnost samostatně pracovat projevuje pouze výjimečně. Projevuje malý zájem o výuku a rozvíjení své osobnosti. Jeho příprava na výuku trvale vykazuje výrazné nedostatky. Svých schopností, možností a rezerv využívá při výuce jen velmi málo, spíše ojediněle, a nejeví téměř žádnou snahu tento stav zlepšit.

Stupeň 5 (nedostatečný)

Žák nedosahuje prakticky žádných stanovených výstupů ani ve výrazně delším než určeném čase, a to i přes maximální pomoc a snahu učitele. Schopnost samostatně pracovat prakticky neprojevuje. O výuku a rozvíjení své osobnosti neprojevuje zájem. Na výuku se nepřipravuje. Své schopnosti, možnosti a rezervy při výuce nevyužívá; neprojevuje snahu zlepšit tento stav.

Podrobná kritéria pro hodnocení žáků jsou obsažena v klasifikačním řádu školy.

Jak již bylo uvedeno výše, hlavním účelem hodnocení a klasifikace je motivovat žáka a poskytnout mu nezbytnou zpětnou vazbu. Za neopominutelný princip hodnocení a klasifikace žáka považuje ŠVP převahu pozitivní motivace.

6. 4. Autoevaluace školy a její evaluační činnost

Autoevaluace školy a její další evaluační činnost slouží vedení školy k poskytování nezbytné zpětné vazby o tom, jak se škole daří naplňovat stanovené vzdělávací záměry a cíle. Jsou současně i hodnocením kvality školy a hodnocením kvality ŠVP.

Za úroveň výchovně vzdělávacího procesu a za výsledky vzdělávání zodpovídá ředitel školy. Na rozdíl od stěžejní evaluační role vyučujícího daného předmětu, který hodnotí zejména úspěšnost žáků při dosahování dílčích kompetencí v průběhu vyučovací hodiny (pololetí), úloha ředitele školy a jím pověřených metodických orgánů (např. předmětových komisí) spočívá především ve zhodnocení úspěšnosti žáků v dosahování očekávaných výstupů jednotlivých vzdělávacích oblastí, a to především na konci prvního, druhého a třetího vzdělávacího období. Cíle, předmět hodnocení, obsah, formy a metody by měly zohledňovat vytčené vzdělávací priority školy (roční, střednědobé i dlouhodobé). Škola kromě svých testů může využít i případných vhodných evaluačních testů institucí, které se evaluací školních vzdělávacích programů zabývají – např. testy Scio, Kalibro, ČŠI, MŠMT, VÚP apod.

Autoevaluace napomáhá ke zkvalitnění a zefektivnění vzdělávání a výchovy ve škole. Autoevaluace, hodnocení a upřesnění dílčích cílů probíhá v rámci vlastního hodnocení školy, hodnocení hospitační činnosti a ročního plánu. Výsledkem autoevaluace školy je strategický plán, který je každoročně vyhodnocován a upravován. Závěry evaluačních činností jsou podkladem pro vypracování Výroční zprávy o činnosti školy. Neodmyslitelnou součástí každé evaluační činnosti je její vyhodnocení, které mimo jiné zahrnuje i návrhy opatření ke zlepšení, popřípadě návrhy na úpravu ŠVP. Nedílnou součástí autoevaluace školy je i zpětná vazba ze strany klienta (tj. rodiče) a ze strany zřizovatele. Škola bude pravidelně zjišťovat vzdělávací požadavky rodičů, zákonných zástupců i zřizovatele, a to nejen formou dotazníků a rozhovorů, ale bude využívat i jiné hodnotící zprávy – např. Inspekční zprávu ČŠI apod.

Oblast	Cíl	Kritéria	Nástroj	Četnost
Program školy	<ul style="list-style-type: none"> • zjistit soulad ŠVP s RVP • ověřit si, zda učitelé při výuce zohledňují individuální vzdělávací potřeby jednotlivých žáků 	učitelé naplňují cíle RVP	hospitace	průběžně
		programová nabídka např. pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, volitelné předměty	dotazník, rozhovor	1krát/ školní rok
		variabilita programu (ŠVP) – dotace předmětů, projekty, kurzy, průřezová témata	anketa, dotazník	
		mimoškolní aktivity – nabídka kroužků	anketa	
Podmínky ke vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • zjistit, které oblasti materiálně–technických podmínek je potřeba zlepšovat • zvýšit využívání počítačů a interaktivní tabule jednotlivými vyučujícími (z 20 – 25% na 40%) 	kultivované prostředí školy pro zaměstnance a žáky	rozhovor	průběžně
		kvalita odborných učeben		
		didaktická a estetická podnětnost učeben		
		podmínky k modernímu vyučování (technika, učebny, knihovna, tiskoviny...)	hospitace, anketa	
		využívání počítače ve výuce		
		využívání interaktivní tabule		
Průběh vzdělávání – plánování a příprava	<ul style="list-style-type: none"> • ověřovat si, zda učitelé plánují vyučovací proces ve vztahu k očekávaným výstupům z RVP • zjistit, zda výuka navazuje na dosavadní znalosti žáků; zda mají vyučovací hodiny jasný a přiměřený cíl 	plánování výuky ve vazbě na ŠVP – ve vztahu k očekávaným výstupům	hospitace, rozhovor	průběžně
		jasné a přiměřené výukové cíle vyučovací hodiny	hospitace	
		cílům odpovídá obsah, metody a struktura hodiny		
		výuka navazuje, učitelé využívají dosavadních znalostí žáků		
		učitelé funkčně využívají didaktické pomůcky, učební materiály a technické prostředky	hospitace, rozhovor	

Oblast	Cíl	Kritéria	Nástroj	Četnost
Průběh vzdělávání – realizace a řízení vyučovací hodiny	<ul style="list-style-type: none"> • ověřit přiměřenou náročnost vyučování • zjistit, zda mají žáci prostor pro vlastní názor a pro tvůrčí práci a vzájemnou spolupráci • zjistit, zda vyučující respektují individuální tempo jednotlivých žáků • ověřit si, jak žáci i vyučující pracují s chybou a zda vnímají chybu jako příležitost ke zlepšení • zlepšit závěr jednotlivých vyučovacích hodin pravidelným zařazením rekapitulace a hodnocení 	v úvodu hodiny jsou žáci vedeni k aktivní interakci s tématem	hospitace	průběžně
		vyučovací hodiny mají vyváženou časovou a metodickou strukturu		
		v opakovacích či procvičovacích částech učitelé poskytují žákům prostor k aktivitě		
		před probíráním nové látky ověřují učitelé dosavadní znalosti		
		učitelé zařazují metody, při kterých žáci sami docházejí k objevům, závěrům a řešení		
		učitelé poskytují žákům prostor a podporují jejich aktivní učení		
		učitelé zařazují do výuky úkoly, při kterých mají žáci možnost spolupracovat		
		učitelé podporují a využívají samostatné formy vzdělávání (samostatné učení)		
		učitelé se zajímají o náměty, názory a zkušenosti žáků		
		učitelé připouštějí možnost chyb a pracují s nimi		
		učitelé reagují na aktuální potřeby jednotlivých žáků a respektují jejich individuální tempo		
		učitelé se vyrovnávají s nečekanými situacemi		
		pracovní a myšlenkové činnosti jsou střídány, učitelé poskytují prostor na odstranění únavy		
závěrečnou fázi hodiny učitelé účelně využívají k rekapitulaci a hodnocení				

Oblast	Cíl	Kritéria	Nástroj	Četnost	
Průběh vzdělávání – motivace, hodnocení	<ul style="list-style-type: none"> • zjistit, zda jsou žáci vedeni k hodnocení spolužáků i ke kritickému sebehodnocení • ověřit si, zda mají žáci prostor pro prezentaci své práce 	učitelé v úvodu hodiny vstřícně, nápaditě motivují žáky	hospitace	průběžně	
		učitelé průběžně hodnotí snahu, výkon, pokrok s přihlédnutím k individuálním možnostem žáka			
		učitelé umožňují žákům rozvoj dovednosti sebekontroly a sebehodnocení			
		učitelé hodnotí úspěšnost žáka v kontextu jeho dispozic			
		učitelé při hodnocení motivují žáka k další práci			
		učitelé umožňují žákům prezentovat výsledky své práce			
Průběh vzdělávání – klima, vztahy, motivace	<ul style="list-style-type: none"> • ověřit si, zda je klima ve třídách přátelské a motivující k učení, popř. k práci • zjistit, zda je prostředí školy bezpečné pro všechny žáky 	učitelé respektují názory žáků	hospitace, rozhovor	průběžně	
		učitelé rozvíjí u žáků schopnost vhodně formulovat vlastní názor			
		učitelé jsou důslední ve vyžadování dohodnutých zásad a pravidel			
		klima vyučování je otevřené, vlídné	hospitace, rozhovor		
		učitelé podporují sebevědomí žáků, jednají s nimi důstojně a s úctou			
		učitelé úspěšně řeší konfliktní situace			pozorování, rozhovor
		učitelé vedou žáky k tomu, aby se dovedli zastat druhého			diskuze, pozorování
		učitelé nestrpí výsměch a ponižování mezi žáky			pozorování, rozhovor

Oblast	Cíl	Kritéria	Nástroj	Četnost
Výsledky vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • zajistit, aby si vyučující ověřovali výsledky vzdělávání v průběhu vyučovacího procesu, a to vzhledem k očekávaným výstupům 	většina žáků zvládá očekávané výstupy	diskuze, testy	průběžně
		učitelé používají postupy k rozvoji náročnějších myšlenkových dovedností (aplikace, analýza, syntéza, kritické hodnocení)	hospitace	
		žáci zaujmají postoje k danému problému, sdělují své názory, obhajují je	diskuze, pozorování	
		žáci vedou dialog, diskutují, navazují na myšlenky druhých		
		žáci spolupracují, sdělují si své myšlenky a názory		
		žáci hledají argumenty pro přijetí, či odmítnutí tvrzení	diskuze, testy	
		žáci třídí informace podle zvolených nebo zadaných kritérií		
		žáci využívají získané informace v procesu učení	diskuze, testy	
		žáci vzájemně oceňují svou práci	rozhovor, hospitace	
Úroveň podpory ze strany vedení	<ul style="list-style-type: none"> • zjistit, zda vedení školy vytváří vhodné podmínky a klima ke kvalitní práci učitelů 	celková organizace školy	dotazník, anketa	1krát/ 1–2 roky
		informační systém školy – poskytování informací	rozhovor	průběžně
		kvalita školního řádu	diskuze	1krát/ rok
		kvalita pravidel hodnocení		
		možnost participace na školních záležitostech	diskuze, rozhovor	průběžně
		podpora aktivity a spolupráce učitelů ze strany vedení školy	dotazník, anketa	1krát/ rok
		podpora začínajících a nekvalifikovaných učitelů	dotazník, rozhovor	průběžně

Oblast	Cíl	Kritéria	Nástroj	Četnost
		podpora vzdělávání (např. v rámci DVPP)	diskuze	1krát/ ½roku
		podpora zavádění progresivních trendů do vzdělávání ze strany vedení	dotazník	1krát/ 2 roky
		spolupráce učitelů s výchovným poradcem	diskuze, rozhovor	průběžně
		otevřené a důvěryhodné klima ve škole	pozorování	průběžně
Spolupráce s rodiči	<ul style="list-style-type: none"> • zjistit, zda škola bere ohledy na názor rodičů • zjistit, zda škola vytváří podmínky pro dobrou spolupráci s rodiči 	zapojení rodičů do akcí školy (tř. schůzky, soutěže, karneval, kroužky, pomoc při organizaci akcí...)	rozhovor, pozorování	průběžně
		učitelé mají vytvořen systém kontaktů s rodiči	rozhovor	1krát/ ½roku
		učitelům se daří komunikovat s rodiči všech žáků	rozhovor	průběžně
Úroveň výsledků práce školy	<ul style="list-style-type: none"> • sledovat uplatnění žáků i mimo vyučovací proces • zjišťovat odezvu okolí na ŠVP a na školu jako celek 	výsledky vzdělávání	diskuze,	1krát/ ¼ roku
		prezentace školy na veřejnosti	anketa, rozhovor	průběžně
		organizace vystoupení, koncertů, výstav, projektů, přehlídek...	pozorování, rozhovor	průběžně
		nabídka a organizace mimoškolních aktivit (kroužky, kurzy, školní akce...)	pozorování, diskuze, rozbor	1krát/ ½roku
		spolupráce a vztahy s partnery školy, zřizovatelem...	dotazník, diskuze	průběžně
		zdravý vývoj školy	diskuze	průběžně

7. Poznámky

Školská rada projednala návrh Školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání č.j. 1/2007 – 01.

Ke Školnímu vzdělávacímu programu pro základní vzdělávání č.j. 1/2007 – 01 školská rada má – nemá připomínky.

V Jesenici, dne

Ing. Petra Houdková _____

Mgr. Jaroslava Juříčková _____

Ing. Petr Sunkovský _____